

ניצוצי אור זידיטשוב

מאמרי ב"ק אדמו"ר מזידיטשוב שליט"א

גליון כ"ט

פרשת צו ערב פסח תשפ"ה

נתייסד ע"י כ"ק מרן אדמו"ר זצקללה"ה
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כתיבה עריכה וניהול: אברהם אבא צוקרמן
הגהה וביקורת: מרדכי בצלאל גולדברג
עיצוב ועימוד:

Koteret.imud@gmail.com

יוצא לאור על ידי קהל חסד לאברהם זידיטשוב
3135 W. Devon Ave.
Chicago IL 60659

לקבלת הגליון מידי שבוע באימייל, נא לשלוח אימייל ל-
nitzoitzei@gmail.com

ניצוצי אור זידיטשוב

מאמרי ב"ק אדמו"ר מזידיטשוב שליט"א

גליון כ"ט

פרשת צו ערב פסח תשפ"ה

נתייסד ע"י כ"ק מרן אדמו"ר זצקללה"ה
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

מאמדי הפרשה

מאמר א'

מאמר לילה כיום יאיר.....ז
אור הגנוז שהיה בעת בריאת העולם מאיר בכל זמן של בירור טוב ורע וזה מתגלה
בברית מילה ובליל הסדר ולעתיד לבוא
מתוך שיחה לפסח תשע"ג

מאמר ב'

פנימיות העולם בפנימיות התורה.....טז
כשם שאי אפשר להבין התורה בלא דרשות חז"ל כך צריך להעמיק בכל ענייני
העולם להבין עומק עניינם
מתוך נעילת החג שבת שביעי של פסח ושמחת אופרוף תשפ"א

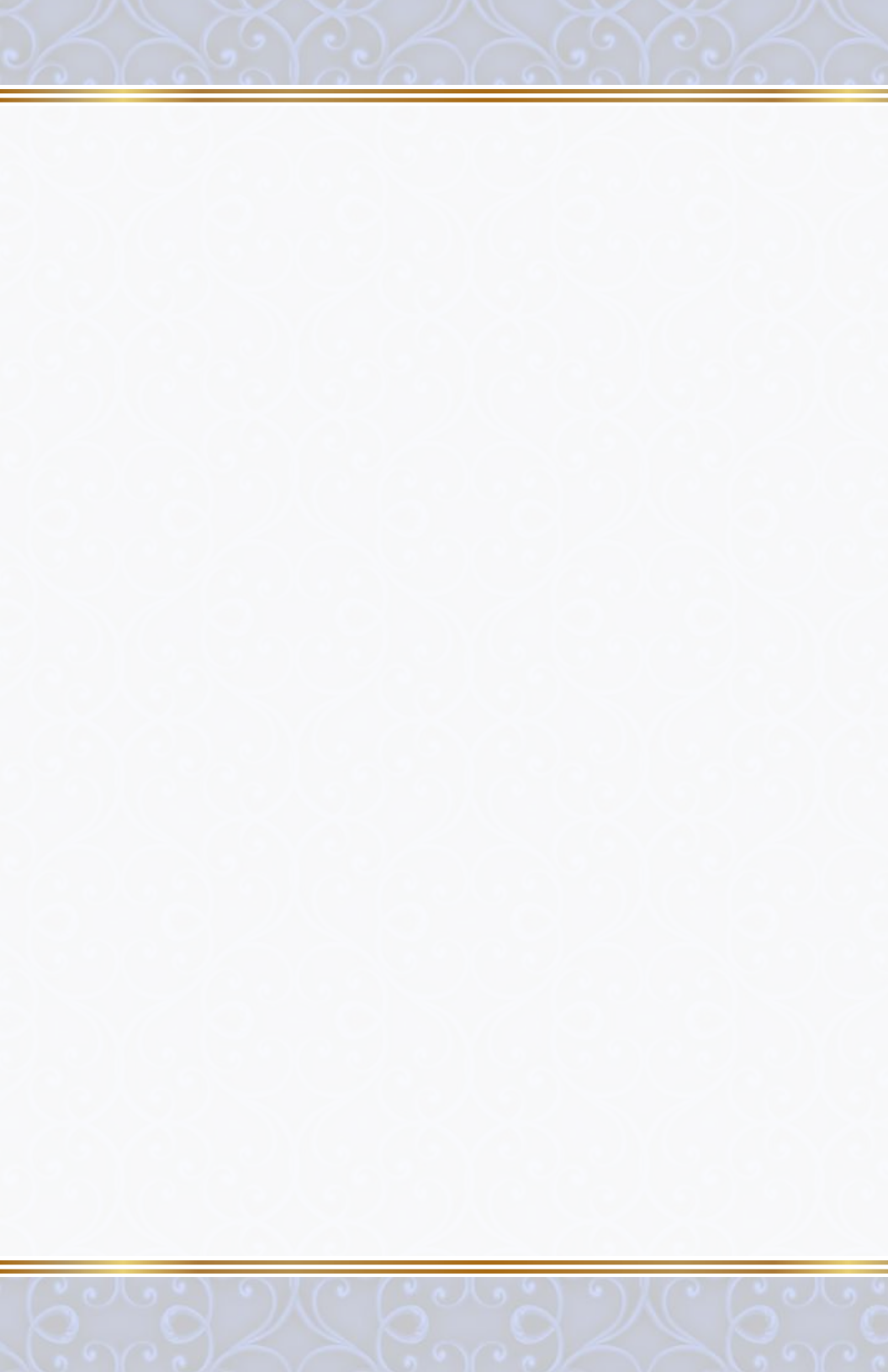
מאמדים חדשים

מאמר א'

הגילוי כליל הסדר שישראל הם חלק אחד ממש עם הקב"ה.....כא
מצוות מינוי ואכילת קרבן פסח נוסף על מצוות הקרבתו מורה על גשמייות ישראל
שהם חלק ממנו יתברך ממש
חלק האגדה מתוך דרשת שבת הגדול תשפ"ה

מאמרי
הפרשה

מאמר לילה כיום יאיר

אור הגנוז שהיה בעת בריאת העולם מאיר בכל זמן של בירור טוב ורע וזה מתגלה בברית מילה ובלייל הסדר ולעתיד לבוא

מתוך שיחה לפסח תשע"ג

א.

בדמיון, בשני דמים. ואומר (זכריה ט) "גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו". ושהיו שטופים באלילים אמר להם משכו וקחו לכם משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צאן של מצוה", עכ"ל, וכן אומרים ענין זה גם בהגדה של פסח.

ונתבאר מדרשת רבי מתיא בן חרש, שהוצרכו לשני מצוות הללו, כדי שיהיה להם לישראל זכות להיגאל ממצרים, ויש לבאר מדוע דווקא שני מצוות הללו של דם פסח ודם מילה הם אלו שעמדו לישראל לזכות שיוכלו על ידיהם לצאת ממצרים.

חז"ל דרשו על ישראל בהיותם במצרים, שהיו ערומין מן המצוות, וכך הביא רש"י (שמות יב, ה) מדרש זה: "ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים, מה שלא צוה כן בפסח דורות. היה רבי מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר (יחזקאל טו) "ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים" הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם) "ואת ערום ועריה", ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה, שנאמר "מתבוססת

ב.

כא, ח) "וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אֲבִרָהֶם מִשְׁתָּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמַל אֶת יִצְחָק" ודרשו חז"ל לפי אחד

הנה הראשון שעשו סעודה במצוות ברית המילה שלו, היה יצחק אבינו, דכתיב ביה (בראשית

חז"ל בפסחים (ק"ט): "דרש רב עורא כו' מאי דכתיב ויגדל הילד ויגמל, עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק", ע"כ, ופשטות הכוונה היא לסעודה הגדולה של הצדיקים שיאכלו בה את הלוויתן וישתו יין המשומר, ויש להבין מה שייכות יש לסעודה זו שנלמדת מסעודת הברית של יצחק אבינו.

השיטות שזה היה סעודת ברית מילה (פרקי דרבי אליעזר פרק כ"ט, וכן בתוספות שבת קל. ד"ה שש וכן בדעת זקנים על הפסוק שם), והסמיכו המקרא הזה שעשה משתה 'ביום ה'ג-מל את יצחק' היינו ה' וג' יחד הם ח' ימים שבו 'מל' את יצחק, ואז עשה המשתה.

והנה מפסוק זה של סעודת הברית של יצחק אבינו, דרשו

ג.

הטוב והרע, ומאז כל מעשינו הוא לתיקון זה לברר הטוב מהרע ולהפרידם, כי כמו שהעולם נברא בפירוד טוב מרע, כך כל אדם הוא עולם קטן שצריך לעשות באופן שייפרד הטוב מהרע, ולעמיד לבוא, ישחוט השי"ת את היצר הרע ויתברר היטב כל הטוב מתוך הרע.

והנה כמו כן הוא מצוות ברית מילה, שהשי"ת ברא את האדם עם תערובת טוב ורע, וענין הערלה הוא כח חזק של רע שצריכים להסירו ולמולו כדי להרבות כוח הטוב באדם ולהיות לו לעזר שיוכל להתגבר על כח הרע שבו, לכן מחלישים כח הרע על ידי המילה, כמו שכתב הרמב"ם בספר

ולבאר הענין נקדים ענין אותה סעודה נפלאה שתהא לעתיד לבוא, שהנה כתב עליהו הרשב"א (אגדות הש"ס בבא בתרא עה. וכן הביא תלמידו רבינו בחיי בראשית א, כא) שסעודת לווייתן היא ממוצע בין מאכלי עולם הזה לבין מזון העולם הבא, והוא כמו המן שאכלו ישראל במדבר שאמנם היה מזון גשמי, אבל היה לחם מן השמים שכולו קדוש ורוחני.

ובסעודה זו ישחטו את היצר הרע כמבואר בגמרא (סוכה נב.), והיינו שענין סעודה זו הוא לברר את הרע ואת הטוב ולהפרידם לגמרי.

כי מתחילה נברא העולם בחילוק ברור בין טוב לרע, אלא שחטא אדם הראשון גרם לעירוב

יחלש בלי ספק", עכ"ל.

ויש להוסיף שלא רק הסרת הערלה הגשמית מחלישה כח הרע, אלא אף מוסיף באדם כוח שיוכל להפריד בתוך תוכו בתכונות נפשו את חלקי הרע מחלקי הטוב, שעל ידי הסרת הערלה הגשמית, יש לאדם יותר כוח לעשות הפרדה זו, ונמצא שסעודת ברית מילה היא דוגמת הסעודה לעתיד לבוא, שגם אז תהיה הסעודה לרגל פירוד הטוב מהרע אחרי שחיתת הס"מ כנ"ל.

ומעתה מובן וברור מדוע נלמדת סעודה דלעתיד מסעודת הברית של יצחק אבינו, כי שורש אחד להם, שעניינם הוא סעודה לכבוד הצלחת הפרדת הרע מהטוב והגברת חלק הטוב על כל העולם לתיקונו.

מורה הנבוכים (חלק ג' פרק מט) וזה לשונו: "וכבר חשבו שזאת המילה היא השלמת חסרון יצירה ומצא כל חולק מקום לחלוק ולומר איך יהיו הדברים הטבעיים חסרים עד שיצטרכו להשלמה מחוץ.

"עם מה שהתבאר מתועלת העור ההוא לאבר ההוא ולא נתנה מצוה זו להשלים חסרון הבריאה רק להשלים חסרון המידות, והנוק ההוא הגופני המגיע לאבר ההוא, הוא המכוון אשר לא יפסד בו דבר מן הפעולות שבהם עמידת האיש ולא תבטל בעבורה ההולדה אבל תחסר בו התאווה היתרה על הצורך. והיות המילה מחלשת כח הקושי ופעמיים שתחבר ההנאה הוא דבר שאין ספר בו, כי האבר כשישפך דמו ויוסר מכסהו מתחלת בריאתו

ד.

השי"ת את המצרים, שבא להראות ולהבדיל בין הטוב לרע, שהמצרים הוכו במכות קשים, וישראל הבינו שיש בהם חלק טוב וצריכים להיפרד מדרכי המצרים, וכלשונות הפסוקים שהפלה ה' בין מחנה ישראל לבין המצרים וכדומה שאר לשונות המקרא בענין זה בסיפור המכות, והוא היה כדי להבדיל

ואחר ביאור זה נוכל להוסיף ולבאר ענין יציאת מצרים, שהרי כלל ישראל בהיותם במצרים היו מעורבים בטוב ורע, כי מחד היו בני אברהם יצחק ויעקב והיה בהם שורש טוב, ומנגד היו במ"ט שערי טומאה בעבדות מצרים משוקעים בתרבותם ובטומאתם, וזה היה מטרת עשרת המכות שהכה

והגדיל את כוח הטוב באדם, ולזאת הוצרכו ישראל בעת ההיא, שיוכלו להיפרד לגמרי מהרע וטומאת מצרים.

וכמו כן הוא מצוות לקחת השה לקרבן פסח, שהשה היה עבודה זרה של המצרים, והוצרכו ישראל לבדל עצמם שהם שוחטים עבודה זרה זו ואינם עובדי אלילים כלל, 'משכו ידיכם מעבודה זרה' ועל ידי זה הפרידו את עצמם מכל חלק של רע שהיה בהם במצרים.

ולחלק בין הטוב לרע, וזה ביאור הענין שהמכות היו 'נגוף ורפא' - נגוף למצרים ורפואה לישראל, היינו שנרפאו ממה שהיו קשורים ושייכים לטומאת מצרים, כי על ידי המכות הבינו מה הטוב ומה הרע, כדי להיות רק בחלק הטוב ולא להיגרר אחר הרע.

ומעתה מובן שניתנה להם מצוות ברית מילה, כאשר ביארנו שזה עצם מהות מצוות ברית המילה, להפריד הרע מהטוב ולהרבות

ה.

נוספת, שהנה בעת בריאת העולם ברא השי"ת אור הגנוז שהיו יכולים לראות בו מסוף העולם ועד סופו, ואור זה שימש כל שבעת ימי הבריאה, אלא שראה השי"ת שאין האור הזה ראוי לרשעים שישתמשו בו לרעה, ולכן עמד וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, כמבואר כל זה במדרשי חז"ל.

והנה אור הגנוז הזה היה ענין נפלא, אור רוחני עליון שיכולים להרגיש את השי"ת בלא הסתר אפילו בעולם הגשמי, ושימש אור זה אף בשבת בראשית, ובמוצאי שבת נגנוז אור זה לעתיד לבוא.

וגניזת האור הקדוש הזה היה

וממדרגה למדרגה נעלה להבין מהות 'לילה כיום יאיר' מה שקורה בכל שנה בליל הסדר שחוזרים ומאירים האורות שהיו אז בעת יציאת ישראל ממצרים.

ובהקדם מה שהקשו המפרשים (ראה בראשונים ובמפרשים בגמרא פסחים טז:): איך התירו לומר הלל בליל הסדר, הלא קיימא לן (מגילה כ.) שאין אומרים הלל בלילה, וביארו בזה בכמה אופנים, או מפני שליל הסדר היא שעת הנס שבאותו זמן יוצאים ישראל ממצרים, או בשאר ביאורים ודרכים שונים ואין כאן המקום להאריך.

אבל יש להוסיף בזה הארה

בששת ימי בראשית, כי כיון שהיה חילוק והבדל ברור בין הטוב לרע, לכן היו יכולים לראות באותו אור הגנוז הנפלא את אור השי"ת זורח עליהם.

ואחר כך בעת מתן תורה נתגלה וראו הכל את שורש אותם עשרה מאמרות ועשר מכות שהם מכוונים כנגד עשרת הדברות, כמו שאיתא כמה פעמים בספה"ק חידושי הרי"ם שהם מכוונים זה כנגד זה, וכרעו עליונים ותחתונים וראו כולם שאין עוד מלבדו, וגם אז זכו לבחינה של אותו אור הגנוז, כי עשרת הדברות של התורה האירו את כל העולם באור התורה, שראו הכל מה הוא חלק הטוב ומהו חלק הרע, וזה היה תיקון לחטא אדם הראשון, שכל ישראל נתרפאו כל אחד מחוליו, כי יסוד ענין החולי הוא עירוב טוב ורע, כי הרע נפרד מהטוב, ונשאר רק הארת השי"ת שנגלה עליהם בבירור, ולכן זכו שיהיו עיניהם 'רואים את הקולות', היינו שראו והרגישו בכל חושיהם את מציאותו יתברך שאין עוד מלבדו, שכל העולם הוא רק טוב מבורר, והרע הוא לא כוח אמיתי כלל ואין לו שום שליטה על ישראל.

אמנם אחר כך חטאו בחטא

תוצאה של עירוב הטוב ורע שנעשה על ידי חטא אדם הראשון, שכיון שהעולם נתערב בו הטוב והרע, לכן יש חשש שיהיה יכולת בידי הרשעים להשתמש באור זה לרעה, ואם היה העולם ברור בחילוק בין הטוב לרע, אזי היה האור משמש אכן רק לענייני הטוב, אבל כיון שנתערב הטוב והרע, מעתה יוכלו הרשעים להשתמש בו לרעה, ולכן גנוז השי"ת.

והנה כמו שהעולם נברא בעשרה מאמרות, ואז היה ברור החילוק בין טוב לרע והיה יכול לשלוט בו אור הגנוז הקדוש הזה, כמו כן בעת יציאת מצרים שהכה השי"ת את מצרים בעשר מאמרות היו הם כנגד עשרה מאמרות שברא בהם את העולם, וכמו שבעשרת מאמרי העולם, נעשה עולם נקי וטהור בחילוק ברור בין טוב לרע, כמו כן עשרת המכות באו לברר את הרע מהטוב וכפי שביארנו לעיל.

ולכן בעת ההיא, שהיה מוכח וברור החילוק בין ישראל למצרים, ובעיקר באותו ליל הסדר הקדוש שהיה להם דם פסח ודם מילה שהיו עבודתם בפירוד הטוב והרע כנתבאר, לכן אז האיר להם בחינה מסוימת של אותו אור הגנוז שהיה

העגל ושוב נתערב הרע בטוב, ונלקח עדיים מהר חורב שיותר לא יכלו לראות אור השי"ת באותו אור נפלא.

א.

כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יוצא ממצרים עתה, ואם אכן מגיע אדם להרגש קדוש זה שיוצא עתה מכל מיצריו וטומאותיו, וזה גם ענין בדיקת וביעור חמץ קודם ליל הסדר כפי שיבואר להלן שהם ענייני הרע, ובזה הוא מפריד ומבדיל את חלק הרע מעצמו ומרבה ומגדיל את חלק הטוב שבו, ואז זוכה לראות את אותו אור הגנוז, וממילא אין זה לילה כלל, אלא 'לילה כיום יאיר' היינו אותו אור עליון קדוש של הצדיקים שיכולים להתקרב להשי"ת ולראות ולהרגיש אותו בלא שום הסתר.

ובאור זה יכול האדם לראות כל דבר בעולם אם הוא מחלק הטוב או מחלק הרע, וזה מאיר לו וזורח עליו שיוכל להתגבר ולראות מה טוב וכשר ומה רע וטמא שלא ייכשל בו, ומי חכם ויבן את זאת ליקח אור קדוש זה לכל השנה כולה לראות אור השי"ת בכל דרכיו.

העולה מכל האמור הוא, שבכל עת שיש ענין של פירוד הרע מהטוב, מאיר אז לישראל אור גנוז נפלא וקדוש שאפשר לראות בו את השי"ת בלא הסתרות.

וזה היה אור גילוי השכינה שראו בעת יציאת מצרים, כאשר אומרים בהגדה "ובמורא גדול זה גילוי שכינה", וזה בא להם על ידי שמלו עצמם ומשכו ידיהם מעבודה זרה של מצרים, ועל ידי עשרת המכות שעשו פירוד והבדל ברור בין הטוב לרע כאמור.

וכן יש בכל ברית מילה קצת מאותו אור גנוז, והצדיקים יכולים לזכות לראות בו, ולכן נוהגים להדליק נרות רבים בעת הברית, כי הוא רמז לאור הגנוז כמו שהיה בעת בריאת העולם, שכיון שעושים את הפירוד הרע מהטוב, לכן מאיר אותו אור קדוש נפלא.

ומעתה מובן ענין 'לילה כיום יאיר' שיש בליל הסדר, כי כמו שאז יצאו ישראל ממצרים, כמו כן חייב

ב.

של פירוד והפרדת הטוב מהרע, קדושת ליל הסדר כבר ביארנו שזה היה כל מהות יציאת מצרים על ידי פירוד טוב מרע וכן ענין בדיקת וביעור חמץ. וכמו כן יום הכיפורים שהביאו שני שעירים שהיו צריכים להיות שווים במראה ובקומה ובדמים (יומא סב.), וביארו המפרשים הענין מפני שאחד היה לחלק הקדושה והשני היה לחלק הטומאה, ובשביל לעשות חילוק והבדל ברור ביניהם, הוצרכו להיות שניהם שווים ממש, כדי שיהיה החילוק והפירוד באופן ברור מאוד שאף ששניהם שווים ממש, מכל מקום זה בא מחלק הטוב וזה בא מחלק הרע.

ויום הכיפורים הוא יום מחילה וסליחה שמתכפרים כל עוונות בית ישראל, ולכן מחוייבים לעשות פירוד שלם וברור בין הרע לטוב.

ועל כל פנים זה היה בעת ברכות יצחק ליעקב, כי אכן יצחק אבינו היה לו כוח אור הגנוז הזה, שהוא קיבל בעת סעודת ברית המילה שלו, שהיה הראשון בעולם שנימול בזמנו כפי דין התורה ביום השמיני, ששמיני הוא מספר של העתיד לבוא, מעל לדרך הטבע, שאז יאיר רק אור הזה לראות את השי"ת בגילוי, ולכן זכה לאור

בפרקי דרבי אליעזר (פרק לב) כתב שברכות שבירך יצחק את יעקב היו בליל הסדר, וכן הביא רש"י שם על הפסוקים (בראשית כו, ט) שלכן שלחה רבקה שני גדיי עיזים אחד לפסח ואחד לחגיגה.

ואמנם במדרשי חז"ל מצינו שיש אומרים שבירך יצחק את יעקב ביום הכיפורים, ושני גדיי העיזים היו כנגד שני השעירים שמקריבים ישראל אחד לה' ואחד לעזאזל.

אבל אין זה סתירה כי יש לומר כמו שכתוב אצל אברהם אבינו שיש מדרשים חלוקים אם מל עצמו ביום הכיפורים או בפסח, ובספה"ק קדושת לוי (דרוש לפסח ד"ה מה) ביאר שקודם מתן תורה היו יכולים להמשיך קדושת הזמן בכל עת, כי לא היה עדיין הזמן קשור לאיזה יום מסוים, ולכן אין זה סתירה בין המדרשים כי אברהם המשיך באותו יום הן את קדושת יום הכיפורים והן את קדושת יו"ט פסח.

וכן יש לומר גם הכא שבירך יצחק את יעקב בזמן שהמשיך בו גם קדושת ליל הסדר וגם קדושת יום הכיפורים.

ועל כל פנים, איך שלא יהיה שני ימים הללו יש בהם ענין

אור זה. וזה טעם שערל לא יכול לאכול מקרבן פסח, כי כל מהות קרבן פסח הוא כאמור ענין של אור הגנוז להתענג על השי"ת ולראות ולהרגיש קרבתו, אבל מי שלא נימול ואין בו פירוד זה בין טוב לרע, לא שייך שיזכה לקדושה נפלאה רוחנית זו.

ועל ידי שכל אחד יעסוק בפירוד חלקי הרע בעצמו וידבק נפשו לאור קדוש ויקר זה, יזכה להשלים חלקו בתיקון השלם להפריד את כל העולם בין הטוב לרע, שזה יהיה לעתיד לבוא שיתבטל כל הרע מהעולם לגמרי ויתפרדו כל פועלי אוון בתיקון השלם והכללי ואז נזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בגילוי אלוקים ובמורא גדול בבית המקדש השלישי אכ"ר.

קדוש זה בחינת לעתיד לבוא ואת זה נתן ליעקב על ידי שהמשיך קדושת ליל הסדר ויום הכיפורים. וזה עבודתנו ומעלתנו בעל הלילה הקדוש הזה של ליל הסדר, שמאיר אז אור גנוז נפלא של בריאת העולם, שיכולים להתעלות ולהתגבר על כל הרע והנסיונות, ולהיות דבוקים בתורה ובמצוות להרגיש קרבת אלוקים נפלאה.

ולכן קודם ליל הסדר מבערים ומנקים כל חמץ, שהחמץ הוא מרמז לשאור שבעיסה שהוא הרע שנמצא באדם, ועל ידי ההכנה שמבער אדם מעצמו כל חלק רע ועושה פירוד בין הטוב לרע, יכול לזכות אחר כך לאור קדוש נפלא זה.

ואמנם מי שלא עשה הפירוד הזה כראוי, לא יכול לזכות לקבל

פנימיות העולם כפנימיות התורה

כשם שאי אפשר להבין התורה בלא דרשות חז"ל כך צריך להעמיק בכל ענייני העולם להבין עומק עניינם

מתוך נעילת החג שבת שביעי של פסח ושמחת אופרוף תשפ"א

את הפירוש הפשוט מהפסוק, כגון כלל ופרט וכלל דקיימא לן שאי אתה דן אלא כעין הפרט, והלא בתורה כתוב מפורש הכלל כולו ומדוע נימא לדון רק כעין הפרט, וכן גזירה שוה או קל וחומר או היקש הלא אין הדין הנלמד הזה כתוב כלל בתורה, ורק לומדים אותו בגזירה שוה או קל וחומר ממקום אחר, ונמצא שעל ידי דרשות חז"ל ומידות שהתורה נדרשת בהם, הרי נתבאר עומק כוונת הפסוקים ונמצא אמיתת התורה רק על ידי דרשות אלו.

והלימוד מזה לכל אדם הוא שכן הוא גם בכל מהלך חיי האדם עלי אדמות, שכל דבר שרואה אין מוכרח כלל שהוא פשוט כפי שנראה, כי בכל דבר יכולים להיות כמה כוונות ועניינים, כגון שאחד אומר לחבירו איזה דבר והוא מבין דבר אחר ממה שנתכוון האומר לאמר.

במדרש חכמים דרשו (מדרש פליאה): "הים ראה ויגוס. מה ראה, ברייתא דרבי ישמעאל ראה", ע"כ, וברייתא דרבי ישמעאל האמורה היינו ברייתא שדרש רבי ישמעאל על שלושה עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם, והתמיהה ברורה, מה שייכות קריעת ים סוף לברייתא דרבי ישמעאל.

ולבאר הדבר אפשר לומר, דהנה הלומד את התורה בלא דרשותיה, רק הפסוקים ופירושן הפשוט בלא דרש, בזאת אי אפשר באמת להבין את מצוות התורה ופרטיהם ודרך עשייתם וכו', ואפילו סיפורי הדברים בתורה, שנות העולם ומעשי האבות הקדושים אי אפשר לירד להבין סדר השנים ופרטי העניינים בלא להידרש בהכרח לדרשות חז"ל שלמדו על ידי שלושה עשרה מידות את עומק ופנימיות כוונת התורה.

ואף שלפעמים הדרשה מוציאה

והדברים אמורים בעיקר למחנכים ולבעלי השפעה בכל ענין שהם צריכים ביותר להתאמץ להבין כוונת דברים ששומעים ועומקם, אבל באמת כל אחד הוא משפיע ומחנך בכיתו שלו, וכל אחד יש מנהיג את משפחתו ואת עצמו, ולפעמים צריך גם להבין את עצמו בעומק, שעתה הוא מתנהג באופן זה מפני חוסר זה או אחר.

וזה נלמד מהתורה הקדושה שלא שייך בשום דרך להבין עומק כוונתה מצוותיה וכוונתה בלא דרשות חז"ל שלמדו והעמיקו להבין בכל דבר איך לדרוש להגיע לשורש הענין.

ובזה יבואר המדרש הנ"ל שראה הים ברייתא דרבי ישמעאל ולכן נקרע, כי באמת כשעמדו ישראל על הים, לא ראו שום דרך ואופן להינצל ולהמשיך בדרכם, מלפניהם היה הים ומאחוריהם המצרים, ולא היה נראה שום תקוה ומנוס מהצורה הזאת, אבל באמת היה עצה על ידי שיקרע הים, אבל אף אחד לא העמיק לראות עצה זו ומלפנים היה נראה שאין שום דרך לצאת ממצב גרוע זה, והים שראה שעתידין ישראל לקבל התורה, אם כן ידרשו את העולם על פי התורה היינו ששום דבר לא

ודבר זה ניכר ביותר בענייני שלום בית, כי טבע אנשים שונה מטבע נשים, ואם הן אומרות דבר אחד, מבין האדם דבר אחר וכן להיפך, וצריכים תמיד לעצור ולחשוב יותר עמוק, מה היא כוונת הדברים האמיתית של כל דבר, ואם מבינים את פנימיות הדברים, הרבה יותר קל להתמודד ולדעת איך להתנהג בכל מצב.

כגון אם ילד או בחור מתלוננים על איזה דבר וניכר בבירור שאין כוונתם על תלונה זו אלא יש צער אחר בליבם שעתה מוציאים אותו על ידי תלונה זו. או לפעמים נראה שאחד פוגע בשני, אבל כוונתו בכלל לא הייתה לפגוע אדרבה ביקש לעזור ולסייע, והדוגמאות לזה רבים בכל יום ובכל שעה.

והנה העולם מושתת על התורה, וכמו שהתורה אי אפשר לפרשה ולדעת עומק כוונתה בלי דרשות חז"ל, כמו כן שומה על האדם להתעמק בכל מצב, בכל דיבור ובכל הרגשה להבין ולידע באמת מה כוונת הסובבים אותו ולדעת להתנהל עימם כראוי, ולא להסתפק רק בדבר ששמע את השני אומר, אלא לירד לעומק הדברים מדוע אמר כן ומה כוונת לבו בזה.

דבר שיעשה.

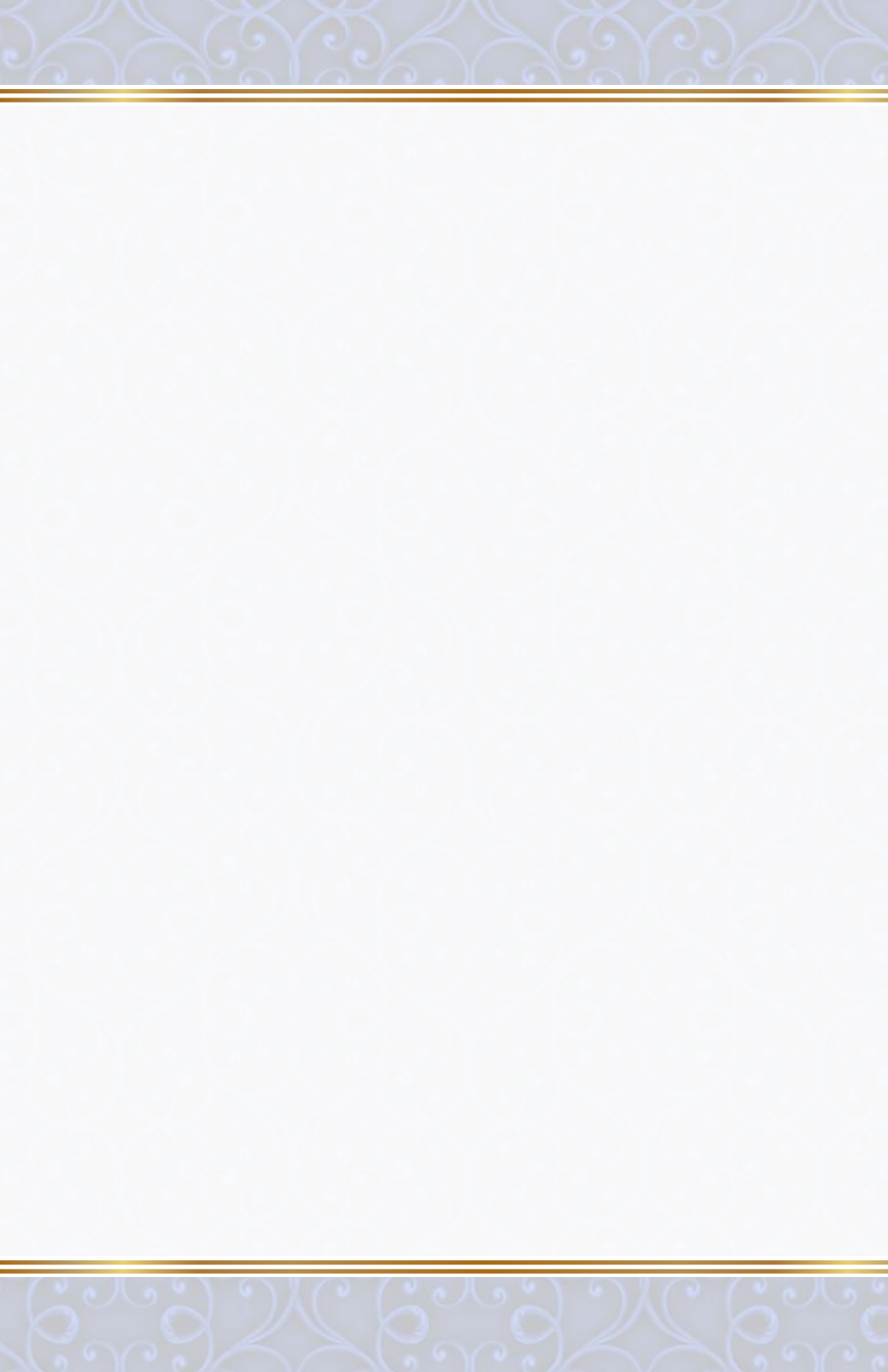
ויש להוסיף עוד, כפי שאמרנו שדבר זה ניכר מאוד בחילוק בין אנשים לנשים, שלכן אמרו ז"ל (סוטה ב.) 'קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף', היינו לא רק מציאת הזיווג עצמו אלא כל קיום הזיווג יש ללמוד מהים שהעמיק וראה ברייתא דרבי ישמעאל להבין צרכי השני וכוונתו הפנימית ואז אכן יוכל לקיים זיווגו כראוי.

ויתן השי"ת שהזיווג יעלה יפה ונזכה לראות כל אחד את פנימיות מהותו ותפקידו בזה העולם, עדי נזכה לגילוי כל הפנימיות השלמה, ונוכל להצביע באצבע ברורה 'זה קלי ואנווהו' אכ"ר.

פשוט כמו שהוא נראה אלא בכל דבר יש עומק ופנימיות, ולכן ראה את העצה לקרוע את עצמו ולתת לישראל לעבור בתוכו.

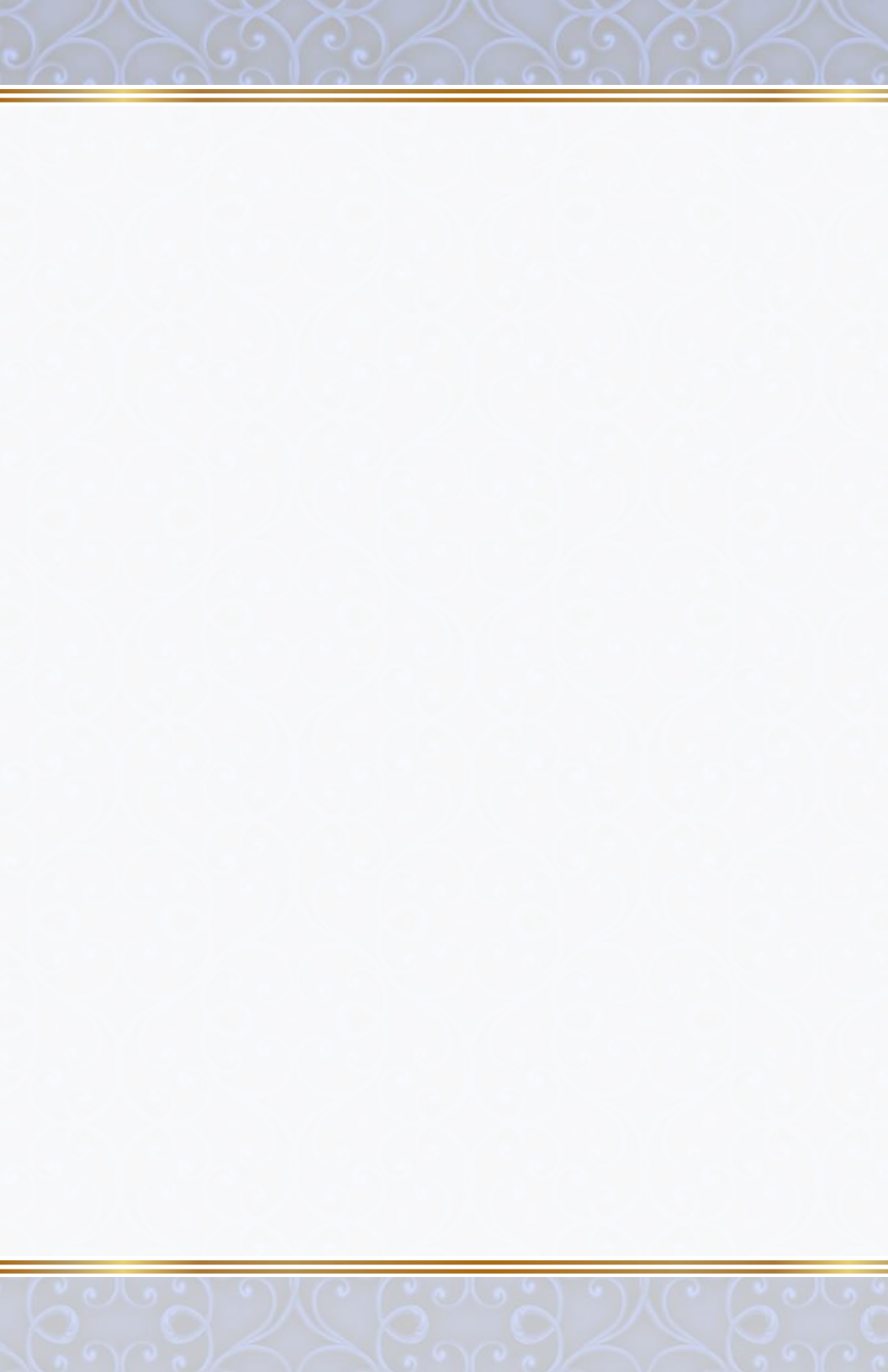
וזה 'הים ראה וינוס, מה ראה, ברייתא דרבי ישמעאל ראה' שראה והבין שהעולם הוא עמוק יותר, יש בו פנימיות ויש עצות נסתרות שאין רואים בהסתכלות פשוטה, ולכן קרע את עצמו וגילה את העצה.

ומכאן יש ללמוד כלל חשוב לחיי העולם המורכב הזה, שאין שום דבר כמו שהוא נראה, אלא תמיד יש פנימיות ועמקות בכל דבר, ואם ישכיל להבין ולירד לעומק כל דבר, אזי יצליח בכל

מאמרים
חדשים

הגילוי בליל הסדר שישראל הם חלק אחד ממש עם הקב"ה

מצוות מינוי ואכילת קרבן פסח נוסף על מצוות
הקרבתו מורה על גשמיות ישראל שהם חלק ממנו
יתברך ממש

חלק האגדה מתוך דרשת שבת הגדול תשפ"ה

א.

שהיה יכול לומר 'ויקחו להם שה
לבית אבות וגו'.

ובהמשך המקרא מדבר קודם
מדיני מינוי הקרבן, שיקח הוא
ושכנו הקרוב, ושיהיה הקרבן
לפי מכסת נפשות, ואף רש"י שם
כתב פירוש תיבת 'תכוסו' דהיינו
'תתמנון' היינו מינוי האנשים על
קרבן פסח, ולכאורה הלא קודם
היה לו ללמד דיני הבאת הקרבן,
שחיתו והקרבתו, שזה לכאורה
עיקר העניין בקרבן לה' להעלותו
על המזבח, ומדוע מקדים קודם
דיני המינוי על הקרבן ומדקדק
שיקח לפי נפשות ביתו או עם
שכנו, שיהיה רק לפי מכסת נפשות
ומאריך מאוד בענין זה.

ואמנם בפשטות היה אפשר
לומר שכיון שמיריי כאן בציווי

"וַיִּקְחוּ אֶל כָּל עַדַּת יִשְׂרָאֵל לְאִמּוֹר
בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ
שָׂה לְבֵית אָבֹתָהּ שָׂה לְפִיתָהּ וְאִם יִמְעֹט
הַבֵּית מִהֵיוֹת מִשָּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ
הַקָּרֹב אֶל פִּיתוֹ בְּמִכְסַת נַפְשֹׁתָהּ אִישׁ
לְפִי אֲכָלוֹ תִּכְסּוּ עַל הַשָּׂה" (שמות יב,
ג-ד).

ונציג נא כמה דקדוקים בפרשה
זו של הבאת והקרבת קרבן ובעיקר
בסדר אכילת קרבן פסח שנראה
שיש בו עיקר מיוחד חוץ ממצוות
השחיטה וההקרבה, שאינה כשאר
אכילות של קרבנות אחרים כפי
שנבאר להלן.

וראשית יש לדקדק בלשון
הפסוקים כפילות הלשון "שה
לבית אבות" וכפל "שה לבית"
ולכאורה הוא יתור לשון, וגם קודם
לזה תיבת "איש" נראית כמיותרת,

מִן הַדָּם וְנָתַנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל
הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבְּתִים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ
אֹתוֹ בָּהֶם וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בְּלִילָה
הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְיָם
יֹאכְלֶהוּ אֶל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשָׂל
מִבָּשָׂל בְּמָיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ וּגּוֹ'
וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ וּגּוֹ' וְכָכָה תֹּאכְלוּ
אֹתוֹ", וְנִרְאֶה שִׁישׁ כָּאן עֵינֵן חֲשׁוּב
יּוֹתֵר בַּהֲתַעֲסָקוֹת סְבִיב הַקֶּרֶבֶן
וּבִאּוּפֵן אֲכִילָתוֹ, בְּנוֹסֵף לַשְּׁחִיטָה
וְהַקֶּרְבֵּן, וְצ"ב.

וּבְכָלֵל, בְּשָׂר קֶרְבָּנוֹת לֹא מְצִינוּ
כָּל כַּךְ הֶרְבֵּה דִּינֵי אֲכִילָה מְפֹרָשִׁים,
וְרַק בַּקֶּרֶבֶן פֶּסַח יֵשׁ צִוּוּי נִפְרָד הוּא
שֶׁלֹּא לִשְׁבוּר בּוֹ עֵצֶם וְלֹא לֹאֻכְלוּ
נָא וּמִבוּשָׁל, אֲלֵא בְצוּרָה מְסוּיֵמָה
מְאֹד, וְעֵינֵן זֶה צָרִיךְ תִּלְמוּד.

שֶׁל לְקִיחַת הַשֶּׁה בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ,
לִכֵּן מֵאֲרִיךְ יוֹתֵר בְּתִיאֹר הַמִּינּוּי
עַל הַקֶּרֶבֶן, שׁוֹה נִגּוּעַ קוֹדֶם בַּעַת
לְקִיחָתוֹ, לְדַעַת מִי לֹקַח וְכִמָּה
אֲנָשִׁים יִכּוּלִים לְהַקְרִיב הַקֶּרֶבֶן
הַזֶּה, וְאִילוּ הַשְּׁחִיטָה וְהַקֶּרְבָּה הֵם
רַק בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ.

אֲבָל אֲכַתִּי הָרִי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל
עֵיקַר הַמִּצְוָה הִיא הַהַקֶּרְבָּה וְלֹא
הַמִּינּוּי, וְהִיא לוֹ לְהֵאֲרִיךְ בְּסֹדֶר
אוּפֵן הַשְּׁחִיטָה לֵה' יוֹתֵר מִפְּרָטִי
הַמִּינּוּי, וְגַם הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּקִים שֶׁם
מֵתָאֵר בַּעֲיָקָר אֶת צוּרַת אֲכִילָתוֹ,
כִּי רַק כְּתוּב בַּקְּצָרָה "וְשִׁחֲטוּ אֹתוֹ
כָּל קָהָל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבָּיִם",
וּמִיד מֵאֲרִיךְ בַּעֲיָקָר בְּדִינֵי הַדָּם עַל
הַמִּשְׁקוֹף וּבִאּוּפֵן אֲכִילָתוֹ "וְלָקַחוּ

ב.

אִינוּ מְדַבֵּר עַל הַקֶּרֶבֶת הַקֶּרֶבֶן,
זֶה הַלְשׁוֹן: "פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ
אוֹכְלִים בְּזִמְנָה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה
קָיָם עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שְׁפִסָּח
הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ
בְּמִצְרַיִם. שְׁנֵאֲמַר, וְאִמְרָתָם זָבַח
פֶּסַח הוּא לֵה' אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי
בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפּוֹ אֶת
מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוּ הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ", ע"כ, וְאִין כָּאן אֲפִילוּ
הַזְכָּרָה אַחַת עַל עֵיקַר מִצְוָה רַבָּה

וּבִאֲוֹתָהּ תְּבִנִית מְצִינוּ גַם בַּמִּשְׁנָה
(פִּסְחִים פֶּרֶק י' מִשְׁנָה ה') וּבַהֲגִדָּה שֶׁל
פֶּסַח, מֵאֲמָרוֹ שֶׁל רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְכַךְ
אוֹמְרִים: "רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר,
כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ
בְּפֶסַח לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן,
פֶּסַח מִצָּה וּמִרְוֹר".

וְהוֹלֵךְ וּמִבָּאֵר בַּעַל הַהֲגִדָּה מֵהוּ
'פֶּסַח' וּמֵתָאֵר רַק אֶת מָה שֶׁהָיוּ
אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּמִצְרַיִם מִפְּנֵי
שְׁפִסָּח ה' עַל בְּתֵי יִשְׂרָאֵל וְכָלֵל

מישראל, ומה ההוא אמינא והחשש שדווקא במכת בכורות ינקו וימותו אף בכורות ישראל, עד כדי שיש הודאה מיוחדת על שום שפסח ה' על בתי ישראל ויקוד העם וישתחוו על זה שלא מתו בכורות ישראל, ומה חטאו ומה פשעו שיש חשש למיתתם.

ועוד יש לדקדק בקרבן זה שמכונה כמה וכמה פעמים בתורה בלשון 'עבודה', כגון שם (פסוק כו-כו) "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הָעֶבֶדָה הַזֹּאת", "מִה הָעֶבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם", ולא מצינו לשון זה בקרבנות אחרים, וגם ישוב על קושיית 'מה העבודה הזאת' בפסוק שם אינו ברור דיו, דכתיב "וּאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לָהּ וגו'", ומה זה מיישב ומבאר את הקרבן שמכונה 'עבודה', שהוא זבח על שם שפסח ה', הלא אין שייכות בין הזבח לבין מה שפסח השי"ת על בתי ישראל וכנ"ל.

זו של הקרבת קרבן פסח בכל שנה ביום ארבעה עשר בניסן.

ועוד יש להבין מה שייכות יש בין פסיחתו של הקב"ה על בתי ישראל לבין הקרבן שאמנם נקרא על שם אותו פיסוח, אבל לכאורה אין שום עצם קשר בין הצלת ישראל במצרים לקרבן שמחוייבים להקריב כל שנה.

וגם יש לדקדק לשון בעל ההגדה שסיים בלשון הפסוק "ויקוד העם וישתחוו", ולכאורה היה די שייסיים הפסוק בכך שהציל את ישראל "ואת בתינו הציל", ולמה הוצרך להמשיך סיום הקרא "ויקוד העם וישתחוו".

ובעצם הדבר שניצלו בכורי ישראל, כבר עמד על זה אדונינו המהר"ל, מהו השמחה הגדולה בהצלת ישראל במכת בכורות, הלא כבר לפני כן הוכו המצרים מכות רבות ונאמנות, והשי"ת הפלה בין ישראל למצרים ולא ניגף אחד

ג.

מהם העניין על פי פנימיות עבודת השי"ת עניין המינוי לקרבן פסח ומטרת הקרבנות ואכילתו. דהנה בפרטי דיני קרבן פסח, נתבאר שיש דין מיוחד של אכילה

ואריכות הדברים על פי דינא בסדר מינוי לקרבן פסח והחילוקים בינו לשאר קרבנות בפרטי הלכותיו כבר ביארנו בחלק הפלפול, ועתה רק נביא הדברים בכדי להורות

דיני אכילת הקרבנות, אלא שיש בה בקרבן פסח דין נפרד של אכילה, עיי"ש, וזה חידוש נפלא שיש לבאר מדוע נשתנה כן בקרבן פסח משאר קרבנות.

ואפילו הרמב"ם במניין המצוות (מצוה נה-נו) חילק הדבר לשני מצוות, שמצווה נ"ה שם היא שחיטת הפסח ביום ארבעה עשר בניסן, ומצווה נ"ו היא אכילתו בליל חמשה עשר בניסן, ולא כמו שאר קרבנות שנמנו שם (מצוות סג-עא) שלא נחלקו לשני מצוות, אלא כל מעשה הקרבן, שחיטתו והקרבתו ואכילתו הם מצווה אחת.

וגם כבר הארכנו בחלק הפלפול לבאר דין מינוי הקטנים לקרבן פסח, שבאמת אינם מחויבים במצוות הקרבת קרבן פסח, אבל יש עליהם דין מיוחד של 'שה לבית' שכל כמה שיכולים לאכול, הרי הם ממילא מגויים ושייכים לקרבן, והארכנו לבאר אם הוא מדין זכייה של האב שזוכה בשבילם או שבא על ידי האב ממילא ואין צריכים אפילו זכייה, אבל איך שלא יהיה יש לבאר פנימיות עניין הקרבן אצלם כלל, כי אם אינם מחויבים בהקרבה כי אינם בגדר 'מצווה ועושה', אם כן מה ענין כלל שיהיו מגויים עליו, ואם

וקניין כסף בקרבן זה שלא כשאר קרבנות, וכאשר מבואר בדבריו של חידושי הגרי"ז על הרמב"ם (הלכות קרבן פסח עמוד נב. על הגמרא בזבחים נו.) שיסוד הדין של מינוי לקרבן פסח בקרא ד'תכוסו' היינו שיהא לו קניין ממון בלקיחת הפסח, דמלבד הדין של בעלים של כפרה האמור בכל הקרבנות, נאמר בה בקרבן פסח עוד דין של בעלים על האכילה, ומביא דוגמא כגון שור של קרבן שנגח ומיד בעת הנגיחה הוחלט הדין הוא שהוחלט השור ושייך לניזק, אבל עדיין הוא מכפר על המזיק אף שהקניין הממוני הוא של הניזק, אבל בקרבן פסח יש דין מיוחד של מינוי היינו שצריך שיהא הקניין הממוני שיוכל לאוכלו ויהיה שייך אליו.

והנה יש להבין מהות פנימיות חידוש זה, ששונה קרבן פסח משאר קרבנות, שיש בו עוד דין של קניין ממוני לאכילתו מה שאין בכל הקרבנות, ומה מרמז עניין זה לפי דרך העבודה במהות תכלית קרבן פסח והשפעתו על האדם.

וכן כתב עוד ביותר (בסמט"ל זבחים ט. בשם הגר"ח) שאין דיני אכילת הפסח שייכים למצוות הקרבתו, כי באמת מצד הקרבן היה יכול להיאכל לילה ויום וכדומה שאר

שאינם מחוייבים להקריבו, אכתי מחוייבים להיות שותפים בו ועל ידי זה נחשב שקיים המצוה, וצריך ביאור.

הם מתמנים על הקרבן, איך הם מופקעים מחיוב הקרבתו, וכוודאי יש כאן איזה פנימיות בעניין קרבן זה, ובעיקר בעניין אכילתו, שאף

ד.

”דע כי לעולם היו המכות תמיד עולים ומתגברים, ומפני כך אין לתמוה אם לא היתה המכה בישראל בכל שאר המכות, שמדריגת ישראל יותר חשוב ויותר עליון במעלה עד שלא היה כח במכה למשול בישראל, אבל כאשר הגיע למכת בכורות שהיתה על ידי הקדוש ברוך הוא, שלא תוכל לומר שהיתה מדריגת ישראל חשוב כל כך שלא היה כח המכה להיות מושלת בישראל, שהרי המכה היה הקדוש ברוך הוא בעצמו ולפי כבודו וגדלו היתה המכה בכל, ואם כן למה לא היתה המכה בבכורי ישראל.

”ולא היה זה כי אם בשביל זה כי ישראל הם לחלק הקדוש ברוך הוא בעצמו, וכיון שנחשבים אל הסבה הראשונה לא היה בהם המכה.

”והקדוש ברוך הוא כאשר לקח ישראל אליו קנו המעלה מצד העלה שהוא הקדוש ברוך הוא, ולכן לא הגיע להם המכה, כי מדריגת ישראל שיש להם מצד

והנה מצינו ענין יסודי ועומק נפלא שמאיר את הנושא הזה, ולבאר ענין זה נקדים להביא דברים נפלאים בכתבי אדונינו המהר”ל, ודבריו הללו מאירים ומזככים כל איש ישראל ומכניסים רגש נעלה ומיוחד ויסודי בכל עבודת ליל הסדר, שמעלה ומרומם את ביאור ענין ישראל שהיה ביציאת מצרים ומתעורר בכל שנה ענין נפלא ומרומם זה.

ודבריו מפוזרים בכמה מקומות בספריו, ונביא מעט מלשונו הקדוש, ואחר כך נצרף הדברים יחדיו בשלמות בסייעתא דשמיא.

וזה לשונו בספר גבורות השם (פרק ט'): ”יש לשאול הנה ראינו שהשם יתברך צוה בפסח על שום שפסח וכו’, והרי ראינו שלא היתה שום מכה מן המכות בישראל ולמה תהיה מכה זאת יותר בישראל, ויותר מזה אמרו שכשהיה שותה הישראל והמצרי זה היה שותה דם וזה מים.

בכורות שהייתה על ידי השי"ת בעצמו, ולא שייך לומר שמעלת ישראל גבוהה מהשי"ת בעצמו, לכן היה נראה שגם ישראל יהיו בכלל המכה, אלא דאז נתגלה ונתברר דרגתם של ישראל שהם חלק מהשי"ת, הרי זה כמו שהם עצמם היו המכה את המצרים, כי הם שייכים וחלק ממנו יתברך, וכמו שבכור אינו מעולה מצד עצמו אלא שהוא נולד ראשונה, כמו כן ישראל מעולים מצד שהם שייכים להשי"ת בעצם טבעם.

וזה פעל השי"ת שיהא כן על ידי ציוויו למצוות קרבן פסח, שעל ידו יתחילו ויפעלו ויגיעו למציאות זו שהם חלק השי"ת.

וביתר הרחבה נתבאר דרגת ישראל מהמהר"ל בספר נצח ישראל (פרק יג) וזה לשונו: "כאשר תתבונן במעלת ישראל תדע כי לא דבר זה בלבד מה שישראל חלק השם יתברך, וכמו שמעיד עליהם השם של "ישראל" שחתם השם בשמם, כי אין לישראל בעצמם שום מציאות ושום הויה רק בו יתברך. ולא תאמר אף אם הם חלק ה', מכל מקום הם בריאה לעצמם, אל תאמר כך, אבל הם לגמרי אל השם יתברך, עד כי בטל מציאות עצמם אל השם יתברך. ודבר זה

שהם אל השם יתברך הוא יותר מן מדריגת הבכור שהוא ראשית העלול וישראל יש להם דביקות בעלה.

"ומפני קנין המעלה הזאת שהוא דבר חדוש שלא היה בכל המכות, צוה להקריב קרבן פסח כי מאחר שלא היו ישראל אפשר להיות נצולים מן מכות בכורות כי אם על ידי שהם נחשבים של הקדוש ברוך הוא והם לחלקו, צוה להם להקריב קרבן, כי באיזה ענין הם שלו ומה הם צריכים לו כי אם להקריב לפניו לעבוד לו ובעבודה הם שלו, וכיון שבעבודה הם שלו לכך לא הגיע להם מכת בכורות כלל.

"ומפני כך נקרא הקרבן הזה פסח כתרגומו חיים שהוא לשון רחמנות, וביאור ענין זה שכיון שאתם חלקו של הקדוש ברוך הוא הוא מרחם וחס על אשר לו שלא יאבד, וזהו ענין פסח כאשר תבין", עכל"ק הנפלא.

ותמצית דבריו הנפלאים הוא, שבכל המכות שהוכו המצרים היו על ידי כוחות שונים שהוכו את המצרים, אבל ישראל שהיו במעלה עליונה מכל אותם הכוחות, לא נזקו מהם, כי לא היה לכוחות ההם שליטה על ישראל, אבל מכת

ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". שאין ספק אחר שהוציא אותם מארץ מצרים ולקחם לו לעם, וקודם זה לא היה להם מציאות כלל, הנה השם יתברך נחשב צורתם. לכך אמר "ה' אלקיך", כי אף שהוא יתברך אלקי הכל, מכל מקום אינו דומה, כי עצם מציאותן של ישראל כאשר השם יתברך אלקיהם, מאחר שהיו ישראל משועבדים למצרים, ולא היה להם מציאות קודם, והשם יתברך הוציאם לעבודתו, ובזה בעצם שלהם הוא יתברך אלקים" עכ"ל.

והדברים מאירים במעלת איש ישראל שאין בו שום מציאות וצורה כלל אלא עצם קישורו ושייכותו להשי"ת הוא מציאותם של ישראל בעולם כלל.

וזה כפי שביאר שלכן לא הוכו ישראל במכת בכורות, אף שהייתה המכה על ידי השי"ת בעצמו, כי ישראל הם חלק ממנו יתברך ושייכים אליו.

נראה באומה הזאת, שעל יחוד שמו וקידוש שמו בעולמו ולקיים תורתו היו מבטלים עצמם ונותנים עצמם לכל מיני הפסד, "עכ"ל.

ועוד שם (בפרק ל) כתב וז"ל: "כי כל הויה יוקדם לה העדר, כמו שבארנו כמה פעמים. כמו שיוקדם הלילה לפני היום, וכך יוקדם עולם הזה לפני עולם הבא, ולכך ראוי שיוקדם לפני זה העדר וחסרון הוא הגלות. אבל יותר מזה, כי מצד בחינה אחרת, כי כאשר הוציא אותם מן הגלות, ובזה לקח השם יתברך אותם לו לעם, וקודם זה היו תחת האומות, וכאילו לא היה להם מציאות כלל, כי אין לאחד מציאות כאשר הוא תחת יד אחר. אם כן במה שהם אל השם יתברך כאשר הוציאם מן האומות, בזה נמצאו בפעל, אחר שלא היה להם קודם זה מציאות בפעל כלל, ובזה השם יתברך אמינת צורתם, ובו יתברך מציאותם של ישראל, ולא היה זה להם אם לא הוציא אותם. וזה עיקר הפירוש מה שאמר (שמות כ, ב) "אנכי

ה.

על ידי היותם חלקו של השי"ת (גבורות השם פרק ס'), ממשיך שם ומבאר עומק עניין קרבן פסח

ואכן שם בדבריו הארוכים של המהר"ל שהבאנו אודות מכת בכורות והצלת ישראל ממכה זו

שמרמו על אחדות השי"ת, ועיי"ש אריכות דבריו הנעימים, ונביא מעט מתוך דבריו שם שכל דיני הפסח יש בהם רמז לאחדות הבורא, ואחדותו עם ישראל, ונחלק דברי המהר"ל לפי דיני אכילת קרבן פסח, שכולם יסוד האחרות להם.

אכילתו על כרעיו ועל קרבו:

ז"ל שם: "לכך היה כל העבודה הזאת בענין אחדות, כי היה מצות הקרבן לאכול אותו על כרעיו ועל קרבו, שאין ראוי שיהיה הקרבן הזה מחולק רק על ראשו ועל כרעיו ועל

קרבו, כי הדבר שהוא מחולק אינו אחד, שהרי יש בו חלקים, אבל דבר שהוא שלם יש בו אחדות, וכל ענין עבודה זאת בקרבן הזה להורות על האחדות".

בבית אחד ייאכל:

זה לשונו: "וכן בבית אחד יאכל, כל הענין הזה שאסור לחלק הקרבן לשתי חבורות או שאסור לאכול אותו בשתי מקומות וכו', כל הדבר הזה שיהא מעשה הקרבן ואכילתו בענין האחדות ולא בענין החלוק".

בן שנה:

זה לשונו: "וכן שה תמים בן שנה, מפני כי בן שנה הוא אחד בשנים ואם היה ב' שנים

היה יוצא מן האחדות וכל הדברים האלו נמשך לענין האחדות".

שה ולא עגל:

זה לשונו: "ודווקא שה ולא עגל כי שה לדקותו נחשב אחד לגמרי וכו'".

שה תמים דווקא:

זה לשונו: "וזה שצוה שיהיה הקרבן הזה שה תמים כי התמימות והשלימות הוא אחדות וכו'".

זכר ולא נקיבה: זה לשונו: "ומצותו בזכר ולא בנקיבה כי האחדות הוא מן הצורה

צורה מן החומר לכך הפסח אינו
בא רק מן הזכרים."

והחלוק הוא מן החומר ודבר זה
מבואר, ומפני שהזכר יותר נחשב

צלי ולא מבושל:

כן כאשר מתבשל במים שנעשה
פירורים.

"וכן אמר מטעם זה שאין לאכול
אותו נא אלא כאשר הוא צלי אש
ואז הבשר מתקשה מכח האש, וכל
זה מורה על ענין האחדות שראוי
שיהיה קרבן אחד אל השם יתברך
שהוא אחד וכו'".

זה לשונו: "וכן אל תאכלו ממנו
נא ובשל מבושל כי אם צלי אש
הכל ענין זה, כי הבשול במים
או בשאר משקין חלקיו מתפרדין
על ידי הבשול ומתחלקין, אבל
צלי אש מכח האש אדרבה נעשה
הבשר אחד כי האש מוציא הרוטב
ונעשה הבשר קשה ואחד, לא

עצם לא תשברו בו:

שבירה ופירוד ודבר זה לא יתכן
לפסח וכו'. כלל הדבר כי ראוי
שיהיה הפסח קרבן אחד מפני שהוא
מורה על השם יתברך שהוא אחד,
כי העבודה הזאת שיש לישראל
היא מצד האחדות שהוא יתברך
אחד ולכך בחר באומה יחידי גם כן
כיון שהוא יחיד וכו'".

זה לשונו: "וכן עצם לא תשברו
בו גם כן דבר זה, שאם היה שובר
העצם בפסח היה זה חלוק ופירוד
דבר שאין צריך לאכילה, כי אף על
גב שהוא אוכל הבשר שהוא ראוי
לאכילה אין זה חילוק ופירוד מפני
שהוא עומד לאכילה, אבל שבירת
עצמות אין זה לאכילה ונקרא

שחיטתו אחר חצות:

ועולה מדבריו הוא שכל דיני
קרבן פסח הם בדרך ענין זה של
יסוד אחדותו יתברך, וקרבן זה
הוא הראשון והעיקר לאחדותו
השלמה, ואחר כך שאר הקרבנות
באים כהמשך לענין זה כנ"ל, וזה

זה לשונו: "וכן שחיטת הקרבן
אחר חצות מורה זה על האחדות
וכו', וכמה דברים בארנו שכל
עבודת הקרבן הוזה בענין האחדות
עד שכל ענין הקרבן הוא באחדות",
עכ"ל.

הפסח רומז לאחדותו יתברך, הא ברירא שאי אפשר לבאר את אחדותו בשלמות, כי אי אפשר לומר את תכלית ויסוד אחדותו יתברך, שהוא דבר שלא שייך לבארו כלל, וכבר כתב הענין הרה"ק בעל התניא בספרו שאי אפשר להגיע להבין רום מהות אחדותו בעולם שאין כלום בלעדו, ורק לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע, לכן אמר מה שלא שייך שיהיה, היינו שלא שייך שיאכל הפסח אלא בלילה, ולא שייך שיהיה אלא עד חצות ולא שייך שיהיה אלא למנוייו, אבל עצם דרגת אחדותו באופן חיובי, פעולת הקרבן שנאכלת באופן של אחדותו השלמה, זה דבר שאי אפשר לנו להשיג כלל, והבן.

ענין האחדות שמתקשרים ישראל עם השי"ת ונעשים אחד ממש עמו, מאוחדים יחד עמו, ה' אחד ושמו אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד.

וכמאמר חז"ל שהשי"ת הוא יחיד בעליונים וישראל הם יחידים בתחתונים, היינו ששניהם יחד קשורים ומאוחדים, זה תכליתו בעולם הזה והשי"ת כביכול תכליתו בעליונים.

ובזה גם נוכל לבאר קושיית המפרשים במשנת 'איזהו מקומן' שבכל שאר הקרבנות נאמרו דיניהם באופן חיובי 'ונאכלין' ואילו בקרבן פסח אמרו 'הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא צלי' ומדוע שינו הלשון לכתוב בלשון שלילי ולא כתבו הדין איך הפסח כן נאכל.

ברם, בדרכינו זאת שכל ענין

ו.

על ידי ה'עבודה' וההתעסקות עם הקרבן, ומהות קרבן פסח, שהבאנו דבריו שכתב "צוה להם להקריב קרבן, כי באיזה ענין הם שלו ומה הם צריכים לו כי אם להקריב לפניו לעבוד לו ובעבודה הם שלו, וכיון שבעבודה הם שלו לכך לא הגיע

ועתה נחזור לבאר דברי המהר"ל שהבאנו לעיל בספר גבורות השם שזהו ביאור ענין קרבן פסח, שאינו כשאר קרבנות שבאים לכפרה וכדומה אלא הוא ענין של חיבור וקשר וקרבת אלוקים שישראל הם חלקו של השי"ת, וזה בעיקר

שם המהר"ל בזה"ל: "כלל הדבר כי ראוי שיהיה הפסח קרבן אחד מפני שהוא מורה על השם יתברך שהוא אחד, כי העבודה הזאת שיש לישראל היא מצד האחדות שהוא יתברך אחד, ולכך בחר באומה יחידי גם כן כיון שהוא יחיד, ועוד כי הקרבן הזה הוא עיקר העבודה שהוא יתברך אלהיהם של ישראל והוא יחיד באלהותו, ולכך הקרבן הזה צריך שיהיה אחד, ולא כן שאר קרבן שאין אותו הקרבן הוא עיקר העבודה במה שהוא אלהיהם, שהרי דוקא בקרבן זה כתיב (שמות י"ג) ועבדת את העבודה וגו', נקרא קרבן זה עבודה סתם ולכך קרבן זה הוא לאלקותו יתברך והוא אחד באלקותו", עכ"ל.

והיינו שעיקר עבודת קרבן פסח היא האופן שנעשה ישראל חלק עם השי"ת, וזה מראה את המציאות הזאת של הקשר והשייכות שיעקב חבל נחלתו וגורלו של השי"ת, ולכן נקרא קרבן זה 'עבודה' שעכשיו בזה קרבנו המקום לעבודתו.

וראה עוד בדבריו בסוף ספר גבורות השם (בהלכות פסח בקצרה) כתב על קרבן פסח "ובזה אנו עבדים לו ועובדים אל השם יתברך בעבודתו שהוא הקרבת הפסח כעבד שהוא עובד לרבו", ע"כ, וכן בדרשת שבת

להם מכת בכורות כלל", נתבאר בדבריו שצריכים ישראל 'לעבוד לו ובעבודה הם שלו' - היינו שענין עבודת קרבן פסח יש בזה ענין שנעשה חלק מהשי"ת.

ואמנם בכל קרבן יש ענין זה של 'עבודה', שהרי עבודת המקדש והקרבת הקרבנות מכונה בשם 'עבודה', אבל נתייחד ביותר קרבן פסח, שעל ידי העבודה נעשו חלק ממנו יתברך, היינו שזהו עיקר עבודת הקרבנות, ואדרבה מכאן הוא יסוד לכל שאר הקרבנות, כי רק אחר שמקריב קרבן פסח הרי הוא מוכיח את עבדותו ונאמנותו להשי"ת ונעשה חלק ממנו כביכול, אז שייך אחר כך להקריב שאר הקרבנות היכא שנתרחק במקצת מקרבה זו, ובקרבת הללו הוא חוזר ומתקרב, כגון קרבנות כפרה ונדבה וכדומה, אבל עיקר והתחלה שלהם, יסוד ועיקר תחילת עבודת וקשר איש ישראל אל בוראו הוא על ידי הקרבת קרבן פסח, ובזה נבין שייכות הקטנים את קרבן פסח, כי זהו חינוכם ותחילת עבודתם להשי"ת ויבואר להלן בס"ד.

ובזה יתבאר הענין שלא מצינו בכל מקום וקרבן אחר ענין של 'עבודה', ועל פי דבריו שמסיים

הגדול (בדרשות המהר"ל) כתב ענין זה שקרבן פסח הוא תחילת כניסת

האדם לעבודת השי"ת, עיי"ש.

ז.

ואכן כל קרבן אחר יכולים אף גויים להקריב להשי"ת, אבל קרבן פסח כל בן נכר לא יאכל בו, הם אינם שייכים ליסוד זה, כי זהו יסוד ועיקר תחילת קשרו של איש ישראל לבוראו, ולא שייך לעכו"ם כלל.

והנה באמת עצם עבודת הקרבנות בכלליות כתב המהר"ל (גבורות השם פרק סט) וז"ל: "וכאשר אתה רוצה לעמוד על עיקר הקרבן אין ענין הקרבן רק דבר זה כי כאשר העלול נמצא מן העלה יתברך כן שב אל עלתו, ר"ל כי הנמצאים אין להם קיום בלא העלה והם תלויים בו וזהו השבת העלול אל העלה, ולפיכך הקרבת הקרבן אליו יתברך לפי שהוא יתברך עלת הכל ואליו ישוב הכל וכו'. וכן בזה שכל הנמצאים שבים אליו ר"ל שהכל אפס זולתו כי במדרגת רוממותו הנה הוא יתברך הכל ואינו חסר דבר וכו'. ולפיכך כל ענין הקרבנות להורות כי השם יתברך יחיד בעולם ואפס זולתו וכו'", עכ"ל.

נתבאר שכל עניין עבודת

הקרבנות הוא באמת להורות על אחדותו יתברך ולהתבטל כל אחד לגמרי לשורשו ולמהותו שהוא חלק אלוך ממעל והקרבן גורם התקרבותו להשי"ת, וכלשון הכתוב (תהילים נא, יט) "זִבְחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נְשָׁפָרָה" היינו שהזבח הנכון להשי"ת הוא אם ישבר רוחו ויכיר בכך שאין עוד מלבדו וכל המציאות בעולם הוא רק הבורא יתברך ומתקרב אליו כנתבאר.

אמנם כאן בקרבן פסח הוא ענין נוסף וכלשון המהר"ל "בעבודה הם שלו" היינו שיש כאן עבודה מיוחדת שהיא זאת שגורמת להם לישראל להיות שלו וחלקו יתברך, ובקרבן זה מתברר אמיתת קשר ושייכות ישראל להשי"ת, לא רק שחוזר ומתקרב להשי"ת אחר שנתרחק, אלא עצם מציאות תחילת השייכות והקשר וחלקו שהוא אחד ממש עם השי"ת.

ולאור הנ"ל נוכל להבין באור חדש העובדא הנודעה של הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע שבא בפרשת בא לשולחנו של הרה"ק

ומה הכוונה שפסח בין הבתים, אלא הכוונה היא שכשמצא השי"ת בין בתי המצריים בית יהודי אחד, אזי 'ופסח ה' על הפתח' - היינו שהיה פוסח ורוקד כביכול וקורא: "דא וואוינט א איד" "דא וואוינט א איד" [כאן גר יהודי, כאן גר יהודי], והתרגש רבי משה לייב ועלה על שולחנו של הרבי ר' אלימלך והתחיל לרקוד ולומר "דא וואוינט א איד" "דא וואוינט א איד", עד כאן העובדא.

ולדברינו לעיל מבואר מאוד, שכל ענין קרבן פסח היה באמת ההתקרבות הנפלאה הזאת בין ישראל לאביהם שבשמים, עד שרקד ושמח השי"ת בכל בית של איש ישראל.

הרבי רבי אלימלך זי"ע וכיבד הרבי ר' אלימלך את רבי משה לייב שיאמר דבר תורה, ואמר רבי משה לייב על הפסוק (שמות יב, כג) "ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף", ואחר כך כתיב עוד (פסוק כז) "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל", והיינו שהקב"ה פסח על בתי בני ישראל בשעת מכת בכורות, והקשה למה כתוב "על" בתי בני ישראל, לכאורה הוה ליה למימר "מעל" בתי בני ישראל, כי השי"ת פסח מעל הבתים, ולא על הבתים ממש. ותירץ דהלא מלא כל הארץ כבודו,

ח.

אכילת הקרבן, מפני שהרי קיימא לן בכל הקרבנות שהמתכפר הוא צריך לאכול מהקרבן, ובקרבן פסח שכביכול השי"ת מקריב את עצמו אלינו, ועל דרך דבריו הקדושים של האור החיים (שמות יב, ג) על הפסוק "ויקחו להם איש שה", וזה לשונו: "אכן ירצה על דרך אומרים ז"ל בפסוק ויקחו לי תרומה (תנחומא

ואדאתינן להכי נוכל לבאר באופן נפלא את עניין מצוות אכילת קרבן פסח ושאר דיניה שיש בהם מצוות נפרדות ממצוות הקרבת הקרבן.

ונוכל לומר בזה שאחר היחוד הגדול הזה שנעשה בקרבן פסח שאנו שייכים וקשורים אליו יתברך, לכן יש לנו מצווה מיוחדת של

עם השי"ת, ולא רק מצד נשמתנו, וממילא הגם שמינוי הרבה אנשים נראה היפוך מענין האחדות, אבל לאמיתו של דבר אנו כולנו אחד, כמו שהשי"ת הוא אחד ושמו אחד וחלקיו חלקי אלוך ממעל שבו נמצאים בכל ישראל, כמו כן ישראל מי כעמך ישראל גוי אחד, ולכן יש בו ענין ומצווה מיוחדת ונפרדת להיות שייכים לקרבן זה.

ובאכילה זו מודגש שאפילו הגוף הגשמי של ישראל, גם הוא מתקדש ונעשה מרום וחלק מהשי"ת.

וזה יש לומר ביאור הכתוב שמסיים "ויקוד העם וישתחוו" שנתבטלו לגמרי להיות שייכים וחלק ממנו יתברך, ולכן השתחוויה זו היא חלק מהמצוה.

וראה נא מה שכתב הרמב"ן (שמות יב, מב) על אכילת הפסח, וז"ל: "וטעם הוא הלילה הזה לה' שמורים לכל בני ישראל לדורותם, שזה הלילה שהיה שמור לשם להוציאם ממצרים הוא לה', כלומר מקודש לשמו, שמורים לכל בני ישראל לדורותם, שישמרו אותו לעבוד בו לפניו באכילת הפסח וזכירת הנסים, ולתת הלל והודאה לשמו", ע"כ, והזכיר בדבריו

תרומה ג) וז"ל אמר הקב"ה [לישראל] קחו אותי עמה, והוא אומר כאן לצד כי זו מצוה ראשונה הודיעם השגת המצוה, כי בעשותה ישרה עליו ה' שכינתו בסוד 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך'. גם אמרו (תיקונים תיקון כט) כי תיבת "מצוה" יש בה שם הוי"ה, חצי בא"ת ב"ש וחצי בפשוט, והוא אומרו 'ויקחו להם איש', פירוש על דרך אומרים ז"ל (סנהדרין צג) איש אין איש אלא הקב"ה, כי במצוה זו יקחו להם לקיחה גדולה ועצומה והוא איש שהוא אלקינו מלכנו, עכ"ל, ונתבאר שלקחו להם את השי"ת להיות עמם על ידי קרבן זה, והשי"ת הקריב עצמו אליהם.

ובזה יש לומר שלכן הוא חובה עלינו לאכול קרבן זה כי אנו חלק מיחוד קדוש זה, ואין זה חלק מדין השחיטה וההקרבה, אלא מצד שלוקחים את השי"ת אלינו, לכן צריכים לאכול ולעשות קיום בגופנו לקשר ושייכות זו אל השי"ת.

ומעתה גם ברור שדין מינוי הקרבן הוא אכן עיקר ויסוד בקרבן זה, שהרי ענין זה מורה על היותנו אחד עמו יתברך, אף שנראה מופרדים מצד גופינו אבל אף גופינו הוא כביכול חלק יחד

כפי שביארנו עיקר יחוד שמו יתברך עלינו מתגלה בעת האכילה הגשמית וכתבבאר.

שישמרו אותו לעבוד בו לפניו באכילת הפסח וזכירת הנסים, ולא הזכיר ענין ההקרבה, כי אכן

ט.

‘והגדת לבנך’ הוא בדרך זו, כי ‘הגדה’ הוא לשון המשכה, להמשיך להם האמונה הסתורה בעצם מהות עם ישראל ואחדותם עם השי”ת, וזה צריך להיות באופן של ‘ממילא’ כמו המינוי לקרבן].

וזה ביאור ענין ‘שה לבית’ שאף שאינם מחוייבים להתמנות על הפסח, מכל מקום ממילא נעשה שה לכל הבית, כי כל בני הבית הם באוירה והרגשה זו, וזה כפילות הלשון ‘שה לבית אבות שה לבית’, דקאי גם על המנויים מצד דעתם ורצונם וגם על הבית עצמו אב ובניו ובני ביתו שנעשים מנויים ממילא.

ולכן גם קטנים אף שאינם מחוייבים במצוות הקרבן עצמו, אבל מצוות האכילה היא כאמור עיקר ההוכחה וסימן להיות ישראל שייכים וקשורים לאותה התקרבות שהקריבנו השי”ת אליו ואנו לקחנו אותו לקרבן, וממילא גם הקטנים שייכים בזה בתחילת יסוד חינוכם לעבודת השי”ת לכל ימיהם,

ובזה יש לבאר מדוע צריכים שיהיה קרבן פסח חלקו וממונו בקניין כסף כפי שהבאנו לעיל, וצריך שיהא גוף הקרבן קנוי לו, כי ענין אכילתו הוא כפי הענין בשאר קרבנות שכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, וכאן ישראל הם בבחינת הכהנים, והשי”ת הוא בבחינת הבעלים שהוא הקריב את ישראל אליו, ונמצא שאכילה זו מראה על התקרבותם אהדדי.

ועתה נבוא לבאר גם קיום הדין ‘שה לבית’, שביארנו שממילא נעשו בני הבית מנויים על הקרבן מכח האב, ולפי דברינו לעיל נראה שעומק הדבר הוא שענין זה שהשי”ת וישראל הם חלק אחד, זה צריך להתפשט מכל השפעת האב, שיהא מורגש וברור לכל בני הבית את ההרגשה הזאת שאין להם דעת עצמם להיות להם בחירה אם להימנות על הפסח או לא, כי הוא ממילא מצד אויר ומהות חינוך והשקפת הבית.

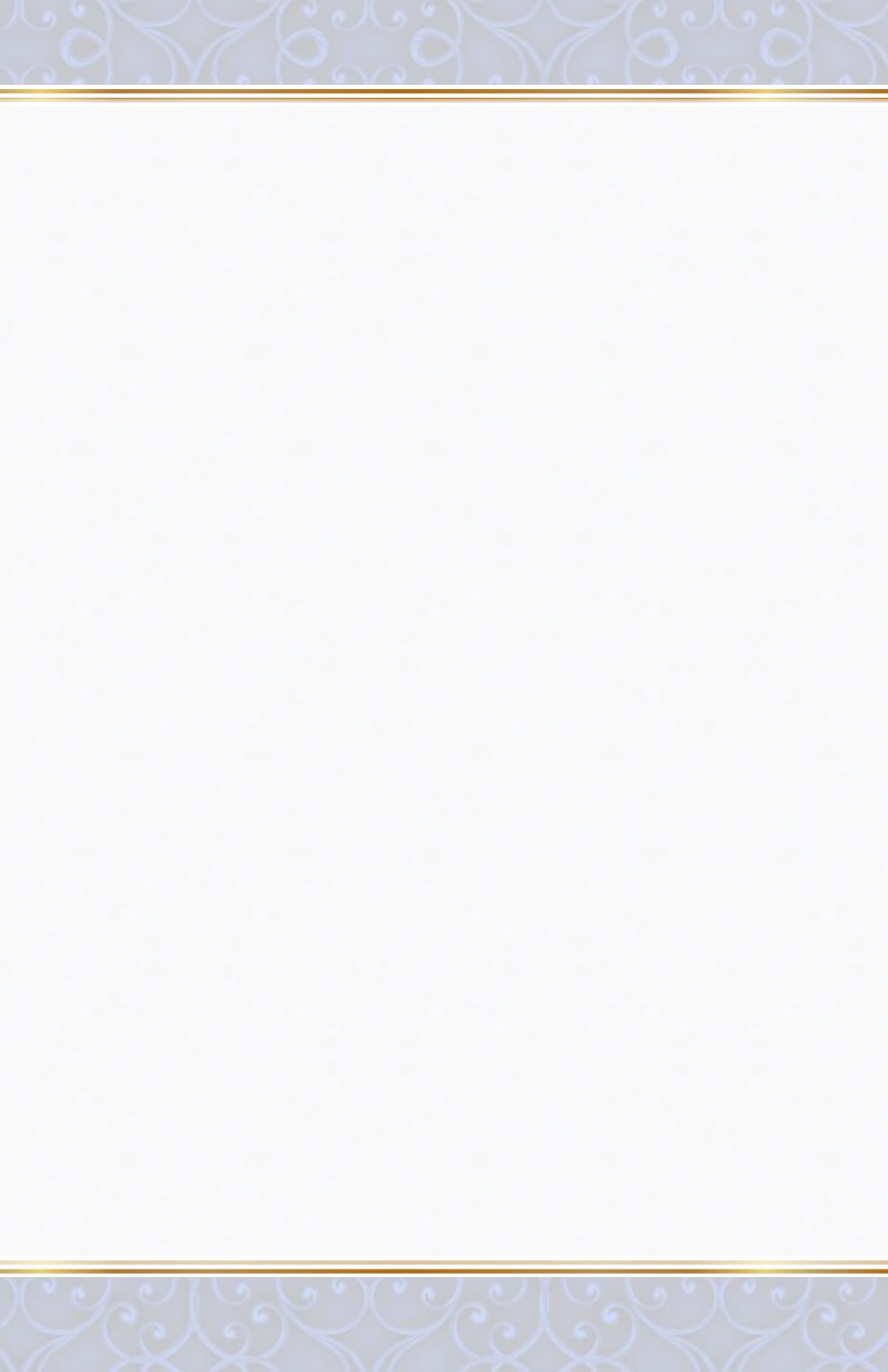
[ובאמת כל ענין ליל הסדר ומצוות

הקרבן, כלול בזה עוד ענין של 'שה לבית' שכל בני הבית נעשים קשורים ושייכים לאותו בית אבות, תולדות אברהם יצחק ויעקב שהם עם ה' וסגולתו.

ומעתה מה מאוד יתלהב האדם בליל הקדוש של ליל הסדר שיש בו קירוב קדוש זה שאנו נעשים מחדש בכל שנה עבדים להשי"ת, ומתגלה ביותר חלקנו בו יתברך ושייכותנו אליו בעצמו, ורק נותר להכיר בעבדות זו ולקבל עול מלכותו יתברך, וכן להבין אחריות האב לעשות את ביתו למקום שמבינים ומרגישים ויודעים ענין זה שאפילו הקטנים נעשו ממילא מגויים על האכילה, ובזה נזכה להתקרב להשי"ת ולהתענג על זיו שכינתו, עדי נזכה לגילוי הגדול שעל עמי הארץ יכירו וידעו כי ה' הוא נחלתנו ואנו עם סגולתו וגורלו של השי"ת בבניין הבית הגדול והקדוש ששם נזכה לומר לפניו שירה חדשה ולהקריב זבח פסח לאות כי בחר בנו השי"ת ואוהב אותנו, אכ"ר.

ובעוד עומק נימא, שהלא בקרבן זה נעשה מציאות ישראל לעם שמתגלה שבחר בנו השי"ת והוא חפץ בנו ומתקרב אלינו ורוצה שנעשה פעולה גשמית של אכילה בקרבנו שבחר בנו, ולכן גם הקנים מצד עצם היותם בני אברהם יצחק ויעקב הנבחרים לעם ה' לכן מוטל וחובה עליהם להיות מנויים ולאכול בקרבן זה, כי אין זה חלק מהקרבת הקרבן, אלא הוא פעולה גשמית שמוכתת שכל האוכל בה אכילה גשמית, הרי מהותו הגשמית בעולם הזה נעשה קשור ומחובר לחי עולמים, ומציאות איש ישראל הוא מקום מושבו בתחתונים של השי"ת, וזה נעשה מוכח וברור וגלוי על ידי אכילה גשמית של ישראל שהם חלק ממנו יתברך.

וממילא כל שאב הבית לוקח שה וממנה את בני ביתו בו, בכך כל בני הבית נעשים שייכים ומקושרים ומחוברים לחלק השי"ת שבמצווה זו, ולכם כופל הלשון בפסוק "שה לבית אבות שה לבית", כי מלבד שיש כאן 'שה לבית אבות' לכל בית אב כפי שנתמנו האנשים על

צוּר עוֹלָם יְהוּדָה צִדְקָה

עטרת ראשנו ונזר תפארתנו, אבינו רוענו אשר
נשא אותנו על לוח לבו הטהור

כבוד קדושת אדמו"ר הקדוש והטהור

מדרן רבי יהושע העשיל זצוקלל"ה זי"ע

בן מדרן הרה"ק רבי אברהם זצוקלל"ה זי"ע

מזידיטשוב שיקאגו

אשר נתעלה לישיבה של מעלה בב"ד סיון תשפ"ד

